

POSTANOWIENIE

Dnia 25 maja 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Adam Redzik (przewodniczący)

SSN Mirosław Sadowski (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Wiak

w sprawie ze skargi B. [...] S.A. z siedzibą w K.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w [...] w sprawie o sygn. V AGa [...] z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w [...], po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 25 maja 2022 r.:

- 1. stwierdza, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w [...] pod sygn. akt V AGa [...] nastąpiła przewlekłość postępowania;**
- 2. zaleca Sądowi Apelacyjnemu w [...] wyznaczenie terminu rozpoznania apelacji w sprawie sygn. akt V AGa [...] w terminie sześciu miesięcy od dnia zwrotu akt;**
- 3. przyznaje B. [...] S.A. z siedzibą w K. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w [...] sumę pieniężną w wysokości 2.000 (dwa tysiące) złotych;**
- 4. zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w [...] na rzecz B. [...] S.A. z siedzibą w K. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych powiększoną o stawkę podatku VAT 23% tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;**
- 5. oddala skargę w pozostałym zakresie.**

UZASADNIENIE

B. [...] S.A. z siedzibą w K. (dalej: Skarżąca), reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika, będącego kuratorem spółki, na podstawie art. 2 ust. 1 w zw. z art. 3 pkt 5 ustawy z 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (t.j.Dz. U. 2018, poz. 75; dalej: u.s.p.p.) wniosła skargę na przewlekłość postępowania toczącego się przed Sądem Apelacyjnym w [...] pod sygn. akt V AGa [...]. Skarżąca wniosła o:

- 1) stwierdzenie, że we wskazanej powyżej sprawie nastąpiło naruszenie prawa skarżącego do jej rozpoznania bez nieuzasadnionej zwłoki,
- 2) wydanie Sądowi rozpoznającemu wskazaną powyżej sprawę zalecenia podjęcia w wyznaczonym terminie odpowiednich czynności procesowych, w szczególności skierowania tej sprawy na rozprawę celem jej rozpoznania,
- 3) zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz skarżącego sumy pieniężnej w wysokości 5.000 zł (słownie pięć tysięcy złotych 00/100),
- 4) zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz skarżącego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu skargowym w wysokości 100% wynagrodzenia należnemu adwokatowi z wyboru (tak m.in. TK w wyroku z 23 kwietnia 2020 r., SK 66/19), wraz z należnym podatkiem od towarów i usług (tak m.in. Sąd Najwyższy w uchwale z 5 listopada 2021 r., III CZP 68/20) z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się postanowienia do daty zapłaty, a z ostrożności procesowej, na wypadek nieuwzględnienia skargi, o przyznanie od Skarbu Państwa na rzecz kuratora skarżącego kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu skargowym w wysokości 100% wynagrodzenia należnemu adwokatowi z wyboru (tak m.in. TK w wyroku z 23 kwietnia 2020 r., SK 66/19), z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się postanowienia do daty zapłaty (tak m.in. Sąd Najwyższy w uchwale z 5 listopada 2021 r., III CZP 68/20); Pełnomocnik oświadczył, że jest obowiązany do rozliczenia podatku od towarów i usług.

W uzasadnieniu skarżąca podniosła, że apelacja od wyroku Sądu Okręgowego w K. z 17 grudnia 2019 roku, sygn. akt XIII Gc [...], wraz z aktami

sprawy wpłynęła do sądu 31 stycznia 2020 roku. Sprawa została zarejestrowana pod sygn. akt V AGa [...]. Do dnia wniesienia skargi, tj. 29 marca 2022 roku, tj. pomimo upływu prawie dwudziestu sześciu miesięcy, Sąd Apelacyjny w [...] nie podjął żadnej czynności w tej sprawie, w szczególności nie skierował tej sprawy na rozprawę celem jej rozpoznania.

W ocenie skarżącego wskazana przewlekłość nie jest niczym uzasadniona, w szczególności nie jest uzasadniona czasem koniecznym na dekretację, ani na obrót pocztowy i biurowy poszczególnych dokumentów.

Skarżąca, powołując się na stanowisko Sądu Najwyższego, podniosła, że za przewlekłe uznaje się postępowanie, w którym w drugiej instancji nie wyznaczono terminu rozprawy przez ponad 12 miesięcy (tak m.in. Sąd Najwyższy w postanowieniach: z 12 maja 2005 r., III SPP 96/05, OSNP 2005 nr 23, poz. 384; z 16 marca 2006 r., III SPP 10/06, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 120; z 25 listopada 2014 r., III SPP 229/14; z 18 maja 2016 r., III SPP 53/16; z 6 października 2016 r., III SPP 59/16; z 22 marca 2017 r., III SPP 11/17; 6 kwietnia 2017 r., III SPP 14/17; z 19 marca 2020 r., I UO 1/20).

Nadto Skarżąca podkreśliła, że trudności kadrowe Sądów nie mogą usprawiedliwiać naruszenia zasady rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki oraz zasady sprawnego prowadzenia postępowania ocenianej z punktu strony tego postępowania, a władze krajowe mają obowiązek takiego zorganizowania warunków należytego sprawowania władzy sądowniczej, w tym zapewnienia optymalnej obsady kadrowej sądów odwoławczych, aby nie dochodziło do przewlekłości postępowań na etapie rozpoznawania apelacji (tak m.in. Sąd Najwyższy w postanowieniach; z 16 marca 2006 r., III SPP 10/06, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 120; z 22 marca 2017 r., III SPP 9/17; z 6 kwietnia 2017 r., III SPP 14/17).

Mając na względzie powyższe okoliczności, w ocenie skarżącej, postępowanie w sprawie trwa zdecydowanie dłużej niż jest to konieczne dla wyjaśnienia wszelkich niezbędnych okoliczności jej stanu faktycznego oraz prawnego. Tym samym, w ocenie skarżącej, naruszono jej prawo do rozpoznania wskazanej powyżej sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki.

W odpowiedzi na powyższe Prezes Sądu Apelacyjnego w [...] przystąpił do postępowania i wniósł o oddalenie skargi. Prezes wskazał, że sprawa toczy się od października 2019 r. Akta sprawy z apelacją Skarżącej wpłynęły do Sądu Apelacyjnego w [...] dnia 31 stycznia 2020 r. Sąd Apelacyjny podjął czynności związane z nadaniem biegu apelacji. W dniu 4 lutego 2020 r. doręczono apelację stronie przeciwnej, a dnia 26 lutego 2020 r. wpłynęła odpowiedź na apelację. Akta zostały odłożone jako oczekujące na wyznaczenie rozprawy według kolejności wpływu. Dnia 22 grudnia 2020 r. w sprawie został wylosowany skład sędziowski. Skarga na przewlekłość postępowania w sprawie wpłynęła w dniu 30 marca 2022 r. Prezes podkreślił, że sprawa podlega rozpoznaniu według kolejności wpływu, do czego zobowiązuje § 79 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz.U. 2019, poz. 1141 z późn. zm.).

Prezes podniósł, że w 2020 roku, już po zmianie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, w sposób istotny, zwiększył się wpływ spraw. Dla porównania Prezes wskazał, że w miesiącu styczniu 2019 roku wpłynęło z repertorium ACa - 36 spraw, a z repertorium AGa - 43 sprawy, natomiast w miesiącu styczniu 2020 r. wpłynęło z repertorium ACa - 67 spraw, a z repertorium AGa - 60. Łącznie w obu repertoriach wpłynęło więc o 48 spraw więcej. W roku 2020 łącznie wpłynęło 1587 spraw, z czego pozostało do załatwienia 1650; ale już w roku 2021 wpłynęło 1997 spraw, a pozostało do załatwienia 1770. Prezes zwrócił uwagę na znaczne zwiększenie wpływu spraw, co powoduje, że sędziowie nie są w stanie doprowadzić do likwidacji zaległości mając na uwadze także to, że bieżący wpływ jest trudny do przewidzenia, a w sposób istotny zwiększył się po przerwie w prowadzeniu rozpraw w związku ze stanem epidemii. W 2020 r. znacznie zmniejszyła się ilość sędziów orzekających w wydziale, co spowodowało rozdzielenie spraw z referatów tych sędziów na pozostałych.

Prezes podniósł, że zgodnie z art. 1 ust. 3 u.s.p.p., jej przepisy stosuje się zgodnie ze standardami wynikającymi z Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz.U. 1993, poz. 284, ze zm.; dalej: Konwencja). Konwencja nie definiuje pojęcia przewlekłości a jedynie posługuje się sformułowaniem „rozpoznanie sprawy

w rozsądnym terminie”. W orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka postępowanie określa się jako całość, a więc ocenie powinno podlegać całościowo postępowanie przed sądem pierwszej i drugiej instancji - a nie tylko jego aktualna faza (zob. np. Wyrok ETPC z 16 stycznia 2007 r. w sprawie Wolf przeciwko Polsce, nr 15667/03). Prezes podkreślił także, że utrwalone orzecznictwo Trybunału uznaje, że sprawa jest prowadzona przewlekłe, jeżeli trwa dłużej niż trzy lata w jednej instancji (zob. np. wyrok ETPC z 10 lipca 1984 r. w sprawie Guincho przeciwko Portugalii, nr 8990/80), a w dwóch instancjach powyżej pięciu lat (zob. wyrok ETPC z 7 lutego 2006 r. sprawie Donnadieu przeciwko Francji, nr 19249/02).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z przepisem art. 2 ust. 1 u.s.p.p., strona może wnieść skargę na stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (przewlekłość postępowania).

Powyższa ustawa nie określa terminu, po upływie którego możliwe jest stwierdzenie przewlekłości postępowania w sprawie. Z utrwalonego stanowiska Sądu Najwyższego wynika, że o przewlekłości postępowania apelacyjnego można mówić w przypadku bezczynności sądu apelacyjnego polegającej na niewyznaczeniu rozprawy apelacyjnej, która trwa co najmniej 12 miesięcy (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 czerwca 2020 r., I NSP 67/20; z 3 grudnia 2019 r., I NSP 160/19; z 11 lipca 2019 r., I NSP 48/19; z 22 stycznia 2019 r., I NSP 71/18; z 21 lutego 2018 r., III SPP 3/18; z 19 października 2017 r., III SPP 42/17; z 7 marca 2017 r., III SPP 6/17; z 14 lipca 2016 r., III SPP 55/16; z 21 marca 2006 r., III SPP 13/06; z 16 marca 2006 r., III SPP 10/06; z 12 maja 2005 r., III SPP 96/05).

W okolicznościach niniejszej sprawy czas oczekiwania na rozstrzygnięcie znacznie przekroczył 12 miesięcy. Do czasu wniesienia przez Skarżącego

przedmiotowej skargi w sprawie jedynie wylosowano skład orzekający (22 grudnia 2020 r.), a od tego czasu nie podjęto żadnych czynności zmierzających do rozpoznania apelacji. Już sama długość tego okresu dowodzić może, że w sprawie prowadzonej przed Sądem Apelacyjnym w [...], V AGa [...] nastąpiła przewlekłość postępowania.

Wbrew twierdzeniom Prezesa Sądu, trudności kadrowe sądów nie mogą wpływać negatywnie na realizację prawa do sądu, w tym zasad sprawnego prowadzenia postępowania. Władze krajowe mają bowiem obowiązek zorganizowania warunków należytego sprawowania władzy jurysdykcyjnej, w tym zapewnienia optymalnej obsady kadrowej sądów odwoławczych (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 16 marca 2006 r., III SPP 10/06, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 120; z 22 marca 2017 r., III SPP 9/17; z 6 kwietnia 2017 r., III SPP 14/17). Europejski Trybunał Praw Człowieka w wyroku z dnia 7 lipca 2015 r. w sprawie Rutkowski i inni przeciwko Polsce (skargi nr 72287/10, 13927/11, 46187/11) wskazał, że przyczyną systemową przewlekłości postępowań w Polsce jest niewystarczająca liczba sędziów i urzędników, nieadekwatne siedziby sądów, co wymaga od Państwa podjęcia działań zaradczych. Nie ulega wątpliwości, że powyższa diagnoza nie zwalnia Państwa z odpowiedzialności za przewlekłość postępowań sądowych. Przeciwnie, art. 6 ust. 1 EKPC nakłada na Państwa obowiązek zorganizowania swych systemów sądowych tak, by sądy spełniały wszelkie warunki, włączając w to obowiązek rozpatrywania spraw w rozsądnym terminie. Tak więc opóźnienia w postępowaniu muszą być zasadniczo uznane za zawinione przez władze krajowe [wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka: z 30 października 1998 r. w sprawie Podbielski (skarga nr 27916/95); z 21 grudnia 2000 r. w sprawie Wasilewski (skarga nr 32734/96); z 22 lutego 2001 r. w sprawie Kurzac (skarga nr 31382/96); z 6 maja 2003 r. w sprawie Majkrzyk (skarga nr 52168/99) i w sprawie Paśnicki (skarga nr 51429/99)].

W orzecznictwie Sądu Najwyższego także przyjmuje się, że trudności kadrowe nie mogą mieć zasadniczo wpływu na rozpoznawanie spraw w rozsądnym terminie (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 17 lutego 2012 r., III SPP 2/12; z 6 maja 2020 r., I NSP 34/20). Duża ilość spraw innego rodzaju, jak również ograniczona ilość sędziów mogących je rozpoznać, nie może zatem wpływać

negatywnie na sytuację strony, której przysługuje prawo do rozpoznania jej sprawy w rozsądnym terminie (postanowienie Sądu Najwyższego z 20 stycznia 2021 r., I NSP 178/20; podobnie: postanowienie Sądu Najwyższego z 11 września 2019 r., I NSP 88/19).

Zgodnie z art. 12 ust. 3 u.s.p.p., na żądanie skarżącego lub z urzędu sąd zaleca podjęcie przez sąd rozpoznający sprawę co do istoty albo przez prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze odpowiednich czynności w wyznaczonym terminie, chyba że wydanie zaleceń jest oczywiście zbędne. Zalecenia nie mogą wkraczać w zakres oceny faktycznej i prawnej sprawy. Pełnomocnik spółki, będący jednocześnie jej kuratorem nie wnosił o przyspieszenie terminu rozpoznania sprawy. Sprawa nie ma charakteru pilnego. W okolicznościach badanej sprawy, Sąd Najwyższy uznał za zasadne zalecenie Sądowi Apelacyjnemu w [...] rozpoznania sprawy w terminie sześciu miesięcy od daty zwrotu akt.

Uwzględniając skargę na przewlekłość postępowania apelacyjnego, stosownie do treści art. 12 ust. 4 u.s.p.p., Sąd Najwyższy miał obowiązek rozstrzygnąć wniosek Skarżącego o zasądzenie od Skarbu Państwa odpowiedniej sumy pieniężnej. Przyznanie odpowiedniej sumy pieniężnej stanowi sankcję dla państwa za wadliwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości oraz rekompensatę dla skarżącego za krzywdę moralną spowodowaną przewlekłością postępowania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 6 stycznia 2006 r., III SPP 154/05). Wysokość przyznanej sumy pieniężnej powinna być proporcjonalna do wielkości zwłoki, jej przyczyn oraz dotkliwości dla skarżącej. Odpowiednia suma pieniężna pełni rolę swoistego zadośćuczynienia za stres i frustrację, spowodowane przewlekłością postępowania sądowego (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 24 lutego 2016 r., III SPP 53/15; z 9 kwietnia 2019 r., I NSP 9/19).

Skarżący wnioskowała o przyznanie jej sumy pieniężnej w kwocie 5.000 zł, jednakże nie uzasadniła w żaden sposób, dlaczego domaga się zasądzenia należności w takiej wysokości, ograniczając się wyłącznie do samego żądania powyższej kwoty. Sąd Najwyższy wziął pod uwagę charakter sprawy oraz wielkość zwłoki w podejmowaniu czynności przez Sąd Apelacyjny w [...], jak również to, że zasądzenie sumy pieniężnej nie ma na celu wyrównanie szkody powstałej na

skutek przewlekłości postępowania. W ocenie Sądu Najwyższego kwota 2.000 zł rekompensuje zaistnienie i skutki przewlekłości postępowania.

O kosztach postępowania skargowego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., art. 394¹ § 3 k.p.c., art. 398²¹ k.p.c. i art. 8 ust. 2 u.s.p.p., jak w punkcie 3 sentencji postanowienia. Zasądzoną od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] na rzecz skarżącego kwotę 240 zł (powiększoną o stawkę podatku VAT 23%) stanowi wynagrodzenie pełnomocnika skarżącego będącego adwokatem, której wysokość ustalono na podstawie § 14 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. 2015, poz. 1800 ze zm.).

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

a.s.